

Tien nieuwe woorden

Luisterdienst

1 maart 2020

Vorbereiding: Henk Baars, Jolly van der Velden, Cobie Roeleveld, Jan Hulsbergen

In de tijd van het cCorona virus kunnen wegens besmettingsgevaar geen vieringen worden gehouden. In plaats daarvan zijn luisterdiensten gemaakt, diensten die op de website zijn te beluisteren. Deze eerste luisterdienst is een aangepaste versie van de viering die eigenlijk had moeten plaats vinden op 15 maart.

Lied Gij die een en eeuwig zijt (VLB 557)

Inleiding

Het is niet zo gemakkelijk om je te concentreren als dat virus zo in onze hoofden zit. Je kunt voor jezelf besluiten, nu en hier dit halfuur besteden we er geen aandacht aan. Maar dat zou wegduiken zijn. Je ontkomt niet aan de terugkerende confrontatie in media en onderling digitaal en telefonisch gesprek. Maar voor ons als gemeenschap is er meer aan de hand. We maken ons terecht zorgen om ouderen en wat dat betreft zijn we met velen in onze gemeenschap. Maar ook mensen met een zwakke gezondheid en altijd weer de minder bedeeden op alle fronten die de hardste klappen krijgen. Bang moeten we misschien zijn voor de redeloosheid en de al of niet onderdrukte golf van angst die een samenleving in een verlamdende spiraal brengt. De voortdurende wat als vraag is aan de orde. Het is nog niet voorbij en voor het eerst krijgen jongere mensen met een dreiging te maken die persoonlijker uitwerkt dan de kernwapendreiging of het klimaat. Natuurlijk moet je zorgvuldig op jezelf letten, maar wereldwijd is een houding om alleen voor jezelf te vechten op den duur rampzalig. Of je wil of niet je moet een andere levenshouding vinden, een andere dagindeling maken. Of het werkelijk ruimte maakt voor spiritualiteit blijkt voor iedereen anders uit te vallen. Het blijft een subtiele zaak, waar de een behoefte aan heeft blijkt voor de ander overbodig. We gaan het zien de komende tijd .

We gaan het nu hebben over tien nieuwe woorden, maar hoe ook geformuleerd , ze zijn zo oud als de wereld en eigenlijk onveranderbaar. Maar voor nu is het samengevat ongeveer deze boodschap:

Demp je angst met gezond verstand, je paniek met geduld en je onzekerheid met kennis. Met een niet aflatende zorgvuldigheid naar waarheid zoeken, niet speculeren en in rampspoed denken. Feiten, geen angst, schone handen, een open hart. God wees ons nabij.

Lied Gij die een en eeuwig zijt (VLB 557)

Gebed

God hou ons vast.

We blijven op reis in een land dat we niet kennen.

Leidt ons van het huis van de herinnering naar het plein van de ontmoetingen,
naar de krochten van het zoeken naar waarheid.

En sta ons bij in het dal van diepe duisternis.

Laat ons opgraven de grondwoorden van ons bestaan,

tien of meer of misschien maar één.

We doen het met het stofgoud verzameld in ons leven.

Geef ons de moed om om te gaan met soms een woestijn van stilte
of juist het oorverdovend kabaal van moeite en drift.

In het land van geloven is de reis de bestemming.

Geef ons luistervermogen in de vallei van verhalen van lotgenoten
en beklimmen we de berg van godsontmoeting als een pleisterplaats.

Lied Deze woorden (VLB 516)

Lezing [Exodus 20:1-17](#)

Lied Je zou gelukkig willen zijn {psalm 112 vrij}

Overweging (deel 1)

De formele onbalans en ongelijkvormigheid van de tien geboden wordt al heel lang opgemerkt. Naast verboden staan geboden (het eren van ouders en het houden van de sabbat). Naast lange zinnen met uitleg, rechtvaardigingen of motivaties staan objectloze kort geformuleerde verboden ("pleeg geen moord, pleeg geen overspel, steel niet"). Alleen het eerste deel (Exodus 20:2-6) is duidelijk geformuleerd als een toespraak van God, terwijl in vers 12-12 God in de derde persoon spreekt en onverschillig blijft, hoewel de context de tien geboden helemaal introduceert als een goddelijke toespraak. De formuleringen die in de tien geboden worden gebruikt, komen niet uit de juridische wereld. Het bevat geen wettelijke of feitelijke consequenties. Geen rechter kan met de tien geboden in de hand recht spreken. De tien geboden behoren daarom niet tot het domein van het recht, maar van de ethiek en de beschaving. Ze rechtvaardigen datgene dat aan alle wetten voorafgaat en waar zonder erkenning ervan geen recht bestaat.

1) Ik ben de Heer uw God. De mystica Hadewijch van Antwerpen zegt: 'Wanneer de ziel niets anders dan God heeft, wanneer ze vernietigd en verslonden is, zich in het niets heeft opgelost, dan wordt ze met hem geheel dezelfde wat hij is.' Maak geen godenbeelden, het gaat er om dat je als religieus aanvoelend mens de dingen heel anders kan ervaren. Let op de volgende haiku: 'Hoe wonderbaarlijk, ik hak hout, ik draag water'. In het Thomasevangelie staat 'Splijt een stuk hout, en hier ben ik. Til een steen op, en hier vind je mij'

2) Vereer geen andere goden. De mystiek van de Islam zegt 'Ik heb zoveel van God geleerd dat ik me niet langer christen, hindoe, moslim, boeddhist of jood kan noemen. De liefde van God heeft me zo doordrongen dat ik bevrijd ben van elk begrip, elke voorstelling die mijn verstand ooit heeft gekend. Niet in de tempel, niet in de kerk, niet in de moskee, niet in de Kaaba, niet in riten en ceremonieën noch in yoga of vasten. Wanneer je een waarachtige zoeker bent, zie je me meteen, op dit ogenblik. God is de adem van alle adem.

3) Misbruik van de naam. De taal van de liefde is de enige universele taal die iedereen verstaat. Liefde een ander woord voor God. Als je dat misbruikt dan schaadt je de integriteit van God. Deze liefde komt niet voort uit 'je moet je naaste liefhebben', ze komt voort uit de ervaring van eenheid. Het gaat om de intocht van de liefde in onze menselijke samenleving,

weg van de zucht naar macht, de opeenhoping van bezit, geweld en angst. Red de vluchteling aan onze grenzen. Het gaat niet alleen meer om 'ik hou van jou' en 'jij houdt van mij' (hoop ik), maar een eenheidsniveau van alles en iedereen. De misdadiger en moordenaar kan niet worden uitgesloten.

Lied Gezegend zijt Gij om uw woord (VLB 570)

Overweging (deel 2)

4) Minstens een heilige dag. Maar wat is heilig? Wat is zo onopgeefbaar dat je rust, aandacht hebt, niet voortdurend in je hoofd hebt dat dit nog moet en dat nog moet. Is het een ouderwetse archaische eis geworden? Behalve tijdens een ramp of crisis? Je zou gelukkig willen zijn, ook in de 24 uren economie. Misschien verandert er iets na deze crisis Alleen een streep in je agenda is niet genoeg, nee de collectieve ervaring dat we er even allemaal uitliggen is hetgeen wat een heilige ervaring kan geven en niet gedwongen door het coronavirus natuurlijk. Het is zondag, het is sabbat, ik mag vrij zijn, familie, vrienden, mijn bedrijf even niet in actie. Zullen we het hierna weer kwijt raken? Ik ben bang van wel.

5) Eerbied voor uw vader en uw moeder. Er kan van alles aan de hand zijn als je ze hebt of nog hebt en ook niet. Je bent er dankzij hen, hoe dan ook, maar het is de kunst om mensen te herontdekken met een soort tweede frisse blik. Als kind kun je mooie mensen adoreren, maar je levenservaring breekt dat af en je irriteert je aan allerlei gebreken en slechte gewoonten. Maar je realiseert je dat dat ook met jou te maken heeft. Jij wordt ouder, maar zij nog zichtbaarder. Zie je de belijdenis van iemand? Zie je de kleur die zij waarnemen, waardeer je de waarden die zij handhaven. Zie je het mysterie van een ander? Ben je in staat anders van iemand te gaan houden. 'Onze tijd lijdt geen gebrek aan kennis, maar aan liefde' zegt Thomas Merton. Die liefde ligt aan twee kanten; ik neem de liefde van de ander waarde bron van haar en zijn schoonheid. Tegelijk is die schoonheid een opdracht voor mij de ander met een liefdevolle blik te bekijken.

6) Pleeg geen moord. Het slachten van ziek vee vraagt om serieuze voorbereidende maatregelen; de beesten moeten worden bijeen gedreven, er moeten vrachtwagens komen en mannen in witte pakken. Men doet dat niet uit haat voor de dieren, maar vanuit een instinct tot menselijk zelfbehoud. Bij een massa slachting onder mensen is er aanvankelijk geen haat tegen de mannen, vrouwen en kinderen die moeten worden uitgeroeid. Nee, een massaslachting onder mensen moet worden voorbereid met een speciale campagne. Instinct tot zelfbehoud is niet genoeg, maar de bevolking moet worden aangezet tot haat en afkeer. We weten allemaal dat ik het heb over de uitroeiing van de Joden. En het is daarna op allerlei schalen herhaald op andere bevolkingsgroepen. Hitler, Stalin, Hutu's en Tutsi's. En de massa van de mensen bleek altijd volgzaam. De terreur van totalitaire systemen blijkt in staat om op hele continenten de menselijk geest te verlammen. Fascisme is een veelkoppig monster en het steekt iedere keer weer die koppen op. Wees zeer waakzaam, doe nooit vrijwillig afstand van je vrijheid.

Lied Gezegend zijt Gij om uw woord (VLB 570)

Overweging (deel 3)

7) Pleeg geen overspel. Ook hier weer. Er kan van alles aan de hand zijn. Zelfbedrog, wanhoop, lust, iets neemt het over van mezelf, maar het is ontegenzeggelijk een buitengewoon moeilijk en lastig onderwerp. Toch voel ik aan dat een meerderheid van mensen wel aanvoelt dat het meestal tot schade leidt. Soms niet, dan is het een noodzakelijk doorbraak naar iets anders. Ik werd er nog eens mee geconfronteerd door levensgrote advertenties bij tram en bushalte voor een second love. Alsof het voorgesteld wordt als iets gewoons en je er wel een commercieel gedreven bedrijf voor kunt opzetten. Twitter is dan een goede graadmeter hoe mensen reageren en bepaald niet alleen SGP stemmers. Meestal algehele afkeuring, maar ook een libertaire houding. Ik merk op dat het een taboe is. Maar de tien geboden zijn voortgekomen uit de ervaring van een volk dat elkaar nodig had bij alles wat ze ondernam. Men was puur afhankelijk van de gemeenschap, anders was je dood. Trouw, loyaliteit en verbondenheid was doorslaggevend voor pure overleving en ik denk dat we iedere keer weer moeten leren dat dat ook in onze tijd zo is.

8) Steel niet. Maar soms... Luister naar een scene uit het boek Leven en Lot van de Russische schrijver Vasily Grossmann: " 'Ochtends was de binnenplaats in rep en roer: Die nacht was Solomon Slepovs zijn bontmantel gestolen die hij voor de zomer had weggeborgen. 'Goddank' zei zijn grootmoeder, toen ze van de diefstal hoorde, dat is nog een lichte straf voor die schoft. Het kind dat meeluisterde kreeg uitgelegd dat Slepov een verklikker was en dat hij in de tijd van de confiscatie van buitenlandse valuta veel mensen had verraden. En in 1937 had hij onder Stalin opnieuw veel mensen aangegeven. Twee van hen waren gefusilleerd en een derde was gestorven in een gevangenisziekenhuis. Kan een kind de schrijnende bekoring en de verschrikking ervan ervaren? Moraal en tegenmoraal.

9) 10) Neem ik samen, dus wees gerust. Geen vals getuigenis en zet je zinnen niet op andermans goed. Mijn vader die als drukker veel vakbondsverantwoordelijkheden op zich nam, werd op het einde van zijn leven wanhopig van alle oneerlijkheid en onrechtvaardigheid die hij zag. Hij kon er niet meer tegen en ik kon hem niet troosten. In zijn ogen deed ik nooit genoeg en misschien had hij gelijk. Het grote verlangen naar integriteit, betrouwbaarheid, goed bestuur is meen ik sterker dan de pogingen om mensen onderuit te halen. Maar niet altijd achterhaald de waarheid de leugen.

Tot slot:

Niets is van onszelf, je kunt slechts op zoek zijn naar poedergoud. Dat wil zeggen, iedere minuut, ieder terloops toegeworpen woord, iedere blik, iedere diepe of humoristische gedachte, iedere onmerkbare beroering van het menselijk hart evenals het gevecht van de zwaan met de nijlgans op de Richard Wagnerlaan (waar ik woon) of het blinken van Jupiter 's nachts in een plas, het zingen van een psalm, het zijn allemaal korreltjes poedergoud. Dat is het wat je met je meedraagt. Uit die kostbare korreltjes smeed je je levensverhaal, je identiteit, dat er hopelijk toe bijdraagt dat de schoonheid van de aarde, je gelovige ontroering, de oproep tot strijd voor geluk, vreugde en vrijheid, de gulheid van het hart en de kracht van het verstand de duisternis overwinnen en stralen als een nooit ondergaande zon.

Henk Baars

Lied Ik heb haar lief, uw Thora (psalm 119 vrij)

Voorbeden

Eeuwige,
bron van ons bestaan,
Geef ons nieuwe woorden
die helpen onszelf en elkaar in een ander licht te zien.
Woorden die we uitspreken, horen of lezen
kunnen ons laten stralen
en beseffen dat we van waarde zijn.
Woorden kunnen ons ook beschadigen,
geef ons de wijsheid om ze zorgvuldig te gebruiken.

Geef ons de moed om het ongemak te voelen
bij al te gemakkelijke antwoorden,
halve waarheden
en holle oppervlakkigheid.
En maak ons bewust van de blijdschap in ons hart
bij oprechte woorden
met een zuivere intentie,
gesproken of geschreven vanuit respect.

Een verhaal is altijd groter dan de woorden waar het uit bestaat.
Wij bidden om begrip voor wat er niet wordt gezegd
voor wat te pijnlijk is om uit te spreken,
voor wat te groot is voor een mens om te dragen.
Zodat we kunnen uitreiken naar elkaar,
geïnspireerd door jouw alomvattende liefde.

Wees bij de mensen die te maken hebben met ziekte, afscheid, verlies en onrecht.
Eenzaamheid, isolatie, niet digitaal handig.
Zie naar hen om, als wij onmachtig in gebreke moeten blijven.
Sterk ze in hun kracht.

Bemoedig hen die willen bouwen aan een betere wereld nu en hierna
en laat ons beseffen dat woorden daarbij een machtig instrument zijn.
Sterk ons in het vertrouwen dat we één zijn,
ondanks alle verschillende talen die we spreken.
Dat al onze verlangens mogen leiden naar meer vrede.
Vrede en gezondheid in de wereld,
in deze stad, in deze gemeenschap
en naar vrede in ons hart.

Amen

Lied Aanroep